

FRANZ KAFKA • **Dönüşüm**

Die Verwandlung

© Önsöz: Johannes Pfeiffer, "The Metamorphosis",

Kafka: A Collection of Critical Essays, der. Roland Gray,
Prentice-Hall, Inc. New Jersey, 1962.

© Sonsöz: Idris Parry, "Kafka, Gogol, and Nathanael Werts",

Kafka: A Collection of Critical Essays, der. Ronald Gray,
Prentice-Hall, Inc., New Jersey, 1962.

İletişim Yayınları 2277 • İletişim Klasikleri 93

ISBN-13: 978-975-05-1895-9

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Léon Spilliaert, "Otopartre", 1907

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Ayla Duru Karadağ

BASKI ve CLT Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FRANZ KAFKA

Dönüşüm

Die Verwandlung

ÇEVİREN *Tanıl Bora*

JOHANNES PFEIFFER'İN ÖNSÖZÜ VE
IDRIS PARRY'NİN SONSÖZÜYLE

FRANZ KAFKA 3 Temmuz 1883'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'na bağlı Prag kentinde Aşkenaz Musevi bir ailenin oğlu olarak dünyaya geldi. Ailesi Prag'da perakendecilik ve mağazacılık işindeydi. Kafka ilkokuldan itibaren Almanca eğitim gördü; liseyi Kinsky Sarayı yakınlarındaki Altstädter Deutsches Gymnasium'da bitirdi. 1901 yılında Prag Karl Üniversitesi'nin Alman edebiyatı bölümüne girdi; daha sonra hukuk fakültesine yazıldı. İleride yakın dostu ve editörü olacak Max Brod ile üniversite yıllarında tanıştı. Üniversite yıllarında denemeler ve öyküler kaleme aldıysa da bunları tamamlamadı ve yayımlamadı. Üniversiteden sonra bir yıl avukatlık yaptı; önce Trieste merkezli bir sigorta şirketinde, 1908'de ise Bohemya devletine (daha sonra Çekoslovakya Cumhuriyeti'ne) ait bir kamu sigorta şirketinde çalışmaya başladı. Edebiyatla yarı zamanlı ilgilenmek durumundaydı. Hayatı ve edebiyatı babasının baskın karakterinden, kadınlarla olan inişli çıkışlı ve kötü biten ilişkilerinden etkilendi. Kendisinden dört yaş küçük Felice Bauer ile 1912'de tanıştı, 1914 ve 1916'da iki kez nişanlandılar ama evlenmediler. 1919 yılında yirmi sekiz yaşında bir memur olan Julie Wohryzek ile kısa bir nişanlılığı oldu. Eserlerini Çekçeye çevirecek olan gazeteci Milena Jesenská ile bu dönemde tanıştı. Jesenská Viyana'da yaşadığı için ilişkileri uzun sürmedi. Kafka'nın hayatının son yılları uzun sağlık izinleriyle sanatoryumlarda geçti; bazen aylarca sanatoryumda kalıyor ve burada yazıyordu. 1922 yılında sigorta şirketinden sabit bir aylıkla emekli oldu ve bir dağ otelinde konakladı, burada *Şato*'yu yazdı. Dora Diamant adlı bir Musevi ile tanıştı, bir süre Berlin'de yaşadılar. Ancak kötüleşen sağlık durumu nedeniyle bu kez Viyana yakınlarında bir sanatoryuma yattı ve burada 3 Haziran 1924 günü hayata gözlerini yumdu. 11 Haziran'da cenazesi Prag'da Yeni Musevi Mezarlığı'na defnedildi. Öykülerinin çok küçük bir kısmı o yaşarken yayımlanabilmiştir: *Dönüşüm* (1915), *Hüküm* (1916) *Ceza Sömürgesi* (1919) ve *Bir Köy Hekimi* (1920). Max Brod'a vasiyeti, tüm yazdıklarının –yayımlananlar dahil– yok edilmesiydi; ancak Brod'un buna içi el vermedi. Yazarın tamamlanmamış üç romanı olan *Dava* (1925), *Şato* (1926) ve *Amerika* (1927) Max Brod'un editörlüğüyle yayımlandı. Diğer kısa öyküleri de zaman içerisinde okurla buluştu. Eserleri bugün edebiyatta modernizmin yapıtaşlarından sayılmaktadır.

İÇİNDEKİLER

KİTABA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
<i>DÖNÜŞÜM</i> / JOHANNES PFEIFFER.....	23

Dönüşüm

SONSÖZ	
KAFKA, GOGOL VE NATHANAEL WEST / IDRIS PARRY	95

Als breiter Saum eines Morgens aus zu unruhigen Träumen
erwachte fand er sich in seinem Bett zu einem unge-
heuren Ungezieher verwandelt. Er lag auf seinem
harten Brettchen und sah wenn er den
Kopf ein wenig hob seinen gewöhnten Rahmen von Braun-
färbungen Verteilungen getrockneten Raschels auf denen stü-
ndlich die Tüchlein zum gämhlichen Wiedererleben bereit
sich schon erhalten konnte. Seine vielen im Vergleich
zu seinem sonstigen Umfang ~~Blätter~~ dämmen Züge
flimmerten ihm hilflos vor den Augen.

Was ist mit mir geschehen? dachte er. Es war
kein Traum sein Zimmer ein richtiges nur etwas zu
kleiner Menschenzimmer lag ruhig und eben den vier
wolligen gemalten Wänden über dem Tisch auf dem
ein aus der gepackte Musterkollektion von Tuchwaren
ausbreitet war - oben am Ende der Fenster - hing
das Bild eines Mannes aus einer Landschaft
unter dem Bild und für den der einen
almosen ~~schaffte~~ hatte. Es stellte eine
dar, die mit einem Gelächter und
an aufrecht dabei und einen
in ihr ganzer Muttrarm verschwin-
nen entgegen hob.
richtete sich dann zum Fenster
hin - man hörte Regentropfen
schlagen - machte ihm ganz
bäre es wenn sich mal bei weitem

Die weißen Blätter
EINE MONATSSCHRIFT
ZEHNTES HEFT • 2. JAHRGANG • OKTOBER 1915
INHALT:
Ludwig Meidner: Köpfe. Zehn Zeichnungen
Franz Kafka: Die Verwandlung. Eine Erzählung
Otokar Brezina: Gebet
E.v. Aster: Künstlerische u. wissenschaftliche Psychologie
Kasimir Edschmid: Lolo
Max Scheler: Westliches und östliches Christentum
GLOSSEN: Eine Lasker-Schüler: Ebenbeum. Rundschau: A. Stein
Die russischen Zeitschriften im Krieg. Über Belgien: 1. Gik, Belgien heute
und morgen. 2. Robert Bruez, Notizen über Belgien von Wilhelm
Hammerstein. Gastat Kauser, Der Berichterstatter. Johannes R. Becher,
Vorworte zum Tagebuch des italienischen Führers Georgi Quadrio.
F. B.: An Max Reinhardt.

VERTEILJAHRES MARK 2.-
EINZELPREIS MARK 2.-
1915
LEIPZIG/VERLAG DER WEISSEN BÜCHER

Dönüşüm'ün ilk sayfasının el yazması ve ilk kez yayımlandığı Die Weißen Blätter dergisinin Ekim 1915 tarihli sayısının kapağı.

Mr. Dr. F. Kafka
Prag, Pořie 7

Herrn

Dr. Robert Müsili
Redakteur der Neuen Rundschau

Berlin W
Birlowstrasse 90

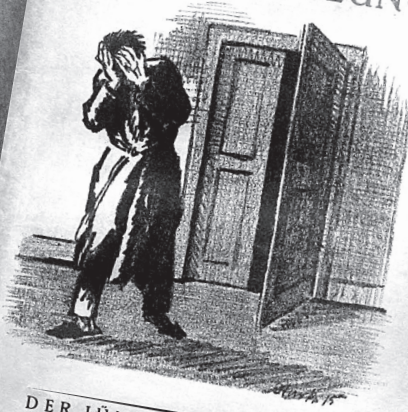

FRANZ KAFKA VERWANDLUNG

- Kafka'nın *Dönüşüm*'ün yayımlanması hakkında Robert Musil'e gönderdiği 27 Şubat 1914 tarihli mektubun zarfı:
"Saygıdeğer doktor, hikâyeye istediğiniz gibi, size zahmet vermeyecek şekilde bakın – en doğrusu bu olacaktır. Benimle paylaştığınız planları büyük bir sevinçle bekliyorum."
(sol sayfada).
- *Dönüşüm*'ün 1916 tarihli ilk baskısının iç ve dış kapakları.

FRANZ KAFKA DIE VERWANDLUNG

DER JÜNGSTE TAG * 22/23
KURT WOLFF VERLAG · LEIPZIG
1 9 1 6

Gregor Samsa bir sabah huzursuz düşlerinden uyandıığında, kendini yatağında korkunç bir haşereye dönüşmüş buldu. Zırha benzeyen kaskatı sırtı üzerinde uzanmıştı, kafasını biraz kaldırıncı kemersi çizgilerle bölünmüş kabarık kahverengi karnını gördü, karnının tepesindeki yorgan zar zor tutunabiliyordu, tamamen sıyrılıp düşmek üzereydi. Geri kalan cüssesine oranla acınacak kadar sıska olan sıra sıra bacakları, gözleri önünde çaresizce parıldıyordu.

“Bana ne oldu?” diye düşündü. Bu bir düş değildi. Odası –doğru düzgün, sadece biraz ufak bir insan odasıydı bu– gayet iyi bildiği dört duvarın arasında sakince duruyordu. Tuhafiyeye ürünleri numunelerinin serili bulunduğu –Samsa gezici satış mümessiliydi– masanın üzerinde, kısa zaman önce resimli bir dergiden kesip hoş bir altın varaklı çerçeveye yerleştirdiği resim asılıydı. Resim, kürklü bir şapka ve kürk boyunluk takınmış, dik oturan ve kolunun alt kısmını tamamen kapatan ağır bir el kürkünü izleyene doğru kaldıran bir hanımı tasvir ediyordu.

Gregor’un bakışı sonra pencereye yöneldi, puslu hava, –yağmur damlalarının pencerenin sac pervazına vurduğu

duyuluyordu– iyice melankolik bir ruh haline soktu onu. “Biraz daha uyusaydım da bütün bu delilikleri unutsaydım ne olurdu,” diye düşündü ama bunu yapması mümkün değildi, çünkü sağına dönerek uyumaya alıştı ama mevcut durumunda dönemezdi. Ne kadar kuvvetle sağ yana doğru yüklenirse yüklensin, her seferinde salıncakta gibi sallanıp sırtüstü vaziyetine geri dönüyordu. Belki yüz defa dene-di, çırpınan bacaklarını görmek zorunda kalmasın diye gözlerini kapadı, bağrında şimdiye kadar hiç hissetmediği hafif, boğuk bir ağrı duymaya başlayınca bıraktı ancak.

“Ah Tanrım,” diye düşündü, “nasıl da zahmetli bir meslek seçmişim! Her gün seyahat. İşin getirdiği gerginlikler dük-kândakilerden çok daha fazla, bir de üstüne seyahat etme-nin ezası, tren bağlantılarını dert edersin, düzensiz öğünler, kötü yemekler, sürekli değişen, hiç süreklilik kazanmayan, asla samimileşmeyen insan ilişkileri. Şeytan alsın hepsini!” Karnının yukarısında hafif bir kaşıntı hissetti; kafasını daha iyi kaldıracak için sırtı üzerinde yavaşça kayarak karyo-lanın direğine yanaştı; kaşınan yeri buldu, ne olduğunu anlamadığı bir dolu beyaz noktayla kaplanmıştı; bir bacağıyla orayı yoklamak istedi ama hemen geri çekti, çünkü değdiği anda soğuk bir ürperti yaladı vücudunu.

Tekrar geri kayıp önceki konumuna geldi. “Bu erken kalkmalar,” diye düşündü, “tamamen ahmağa çeviriyor adamı. İnsanın uykusunu alması lâzım. Öteki gezici satış mü-messilleri harem kadınları gibi yaşıyorlar. Mesela bağladığım sözleşmeleri doldurmak üzere öğleden evvel bir ara otele geri dönecek olsam, bu beyler daha kahvaltıya oturmuş olurlar. Ben kendi şefime böyle bir şey yapacak olsam, anında kovulurdum. Kim bilir, belki de benim için gayet iyi olurdu bu. Anne babamdan ötürü sakınmasam kendimi, çoktan istifamı vermiştim; şefin karşısına dikilmiş, ona kanaatlerimi aynen içimden geldiği gibi söylemiştim. Masasından dü-

şerdi kesin! Böyle tuhaf bir tarzı vardır, masaya oturup çalışanlarla onlara yukarıdan bakarak konuşur, bu arada şefin kulağı ağır işittiğinden onların da iyice yakına gelmeleri gerekir. Ümidimi tamamen de yitirmeyeyim ama; anne babamın borcunu ödeyecek parayı hele bir toparlayayım –beş-altı yıl alır daha– bu işi mutlaka yapacağım. İşte büyük kopuş o olacak. Lakin şimdi kalkmalıyım, trenim beşte kalkıyor.”

Konsolun üzerinde tik takları işitilen çalar saate baktı. “Gökteki babamız,” diye düşündü. Altı buçuk olmuştu, saatin ibreleri sakın sakın ilerliyordu, buçuğu geçmişti hatta, çeyrek kalaya geliyordu. Saat çalmamış mıydı acaba? Dörde kurulmuş olduğu yataktan görülebiliyordu, çalmıştı da mutlaka. İyi ama o mobilyaları sarsan gürültüye rağmen sükûnet içinde uyumaya devam etmek mümkün olabilir miydi? Eh, sükûnet içinde olmasa da belli ki iyice derin uyumuştı. Peki şimdi ne yapacaktı? Bir dahaki tren yedide kalkıyordu, ona yetişebilmek için manasızca acele etmesi gerekirdi, üstelik numuneler daha toplanmış değildi, o da kendisini pek zinde ve atik hissetmiyordu. Trene yetişseydi bile, şefin esip gürlemesi kaçınılmazdı, çünkü ticarethanenin odacısı beş treninde onu beklerdi ve treni kaçırdığı haberini çoktan yetiştirmiş olurdu. Şefin kölesiydi o, bir omurgası ve akli yoktu. Hasta olduğunu bildirse nasıl olurdu? Bu da gayet nahoş ve kuşku uyandırıcı olurdu, çünkü Gregor beş yıllık hizmeti boyunca bir defa bile hasta olmamıştı. Şef mutlaka yanında sigortanın hekimiyle çıkagelir, oğullarının tembelliğinden ötürü anne babasına çıkışır, bütün itirazları da sigorta hekimine dayanarak ağızlarına tıkarı, bütün insanlar tamamen sağlıklıydı fakat sadece çalışmaktan kaçıyorlardı o hekime bakarsanız. E, bu vakada tamamen de haksız sayılır mıydı? Gregor, uzun bir uykudan sonra gerçekten yersiz olan uykulu hali bir kenara bırakılacak olursa, aslında kendini gayet iyi ve bilhassa da aç hissediyordu.

Yataktan çıkmaya karar veremedi tüm bunları aceleyle zihninden geçirirken –çalar saat yediye çeyrek kalayı vurdu o sırada– yatağının başucu tarafındaki kapı usulca tıklatıldı.

“Gregor,” diye sesleniyordu –annesiydi– “yediye çeyrek var. Yola gitmeyecek miydin?” O yumuşak ses! Gregor, kendi cevap veren sesini duyunca korktu, ayan beyan eski sesiydi fakat araya alttan alta, bastırılmayan, dokunaklı bir cikleme karışmıştı, sözleri anlaşılabilirliğini sadece bir anlığına koruyor, sonra yankısı öyle bir bozuluyordu ki, doğru mu duydum, bilemiyordu insan. Gregor tafsilatlı bir cevap vermek ve her şeyi açıklamak isterdi, fakat bu şartlarda şunu söylemekle yetindi: “Evet evet, sağ ol anne, kalkıyorum zaten.” Tahta kapıdan ötürü Gregor’un sesindeki değişim dışarıdan herhalde fark edilmiyordu, zira anne bu açıklamadan tatmin olup, ayaklarını sürüyerek uzaklaştı. Lakin bu kısa konuşma diğer aile üyelerinin dikkatini çekmiş, Gregor’un beklenenin aksine hâlâ evde olduğunu fark etmişlerdi, nitekim birazdan baba yan kapılardan birini çaldı, hafifçe ama yumruklayarak. “Gregor, Gregor,” diye sesleniyordu, “ne oluyor?” Kısa bir süre sonra, bu defa daha kalın bir sesle ikazda bulundu: “Gregor! Gregor!” Diğer yan kapıdaysa kız kardeşi mızırdanıyordu: “Gregor? İyi değil misin? Bir şeye ihtiyacın var mı?” Gregor iki tarafa birden “Tamam, hazırlandım,” diye cevap verdi ve ifadesine azami özeni göstererek, tek tek kelimeler arasında geniş teneffüsler vererek, sesinden bütün dikkat çekici unsurları ayıklamaya gayret etti. Baba kahvaltısına döndü fakat kız kardeşi fısıltıyla konuşmayı sürdürdü: “Gregor, aç şunu, yalvarırım sana.” Gregor açmayı hiç düşünmüyordu; seyahatlerinden edindiği, evde de bütün kapılarını kilitlemeye dikkat etme alışkanlığını övdü kendi kendine.

Başta sakın sakın ve kimse tarafından rahatsız edilmeden ayağa kalkmak, giyinmek ve her şeyden önce kahvaltı etmek

istiyordu, gerisini sonra düşünecekti, çünkü gayet iyi farkındaydı ki yatakta kalarak kafa patlatmakla mantıklı bir sonuca varamayacaktı. Daha önce çok defa, yatakta belki de uygunsuz vaziyette yatmanın yol açtığı birtakım hafif ağrılar hissedip sonra kalkınca bunların sadece yanılısına olduğunu anladığını hatırladı, bugünkü evhamlarının yavaş yavaş nasıl dağılacağını merakla bekliyordu. Sesindeki değişimin, gezici mümessillerin bir meslek hastalığı olan sıkı bir soğuk algınlığının habercisinden başka bir şey olmadığına dair en ufak şüphesi yoktu.

Örtüyü üzerinden atmak gayet kolaydı; hafiften kabarcıca, düşüverdi kendiliğinden. Fakat sonra iş zorlaştı, özellikle de gövdesi feci enli olduğu için. Doğrulabilmek için ellere ve kollara ihtiyacı vardı; oysa bunların yerine yalnız bir sürü küçük bacağı vardı, onlar da kıpır kıpır hareket halindeydiler, üstelik hiç hâkim de olamıyordu. Birisini hafifçe kırmak istediğinde, ilk gerilen o bacak oluyordu; o bacakla istediği bir şeyi yapmayı başaracak olduğunda, diğerlerinin hepsi birden, sanki serbest bırakılmışlar gibi, acı verici bir telâşla faaliyete geçiyorlardı. “Yeter ki faydasızca yatakta eğleşmeyeyim,” dedi kendi kendine Gregor.

Önce gövdesinin alt kısmıyla yataktan çıkmak istedi, ne var ki, bu arada henüz görmemiş olduğu ve hakkında doğru dürüst bir tasavvurda bulunamadığı bu kısmın kolay hareket edemediği anlaşıldı; çok yavaş oluyordu; en nihayet, neredeyse vahşi bir halde, gücünü toplayıp, hiç kendini sakınmadan ileri atıldığında, yönünü yanlış seçmişti, karyolanın ayak ucundaki direğine kuvvetle çarptı, hissettiği yakıcı acı, tam da gövdesinin alt kısmının şu an belki en hassas bölgesi olduğunu öğretti ona.

Önce gövdesinin üst kısmını yataktan çıkartmaya çalıştı bu nedenle, kafasını temkinli bir şekilde yatağın kenarına doğru çevirdi. Bu kolayca halloldu, enine ve ağırlığına rağ-

men nihayet gövde kütlesi de yavaşça kafanın dönüşünü takip etti. Lakin kafa en sonunda yataktan çıkıp havada serbest kalınca, bu şekilde ilerlemeye devam etmekten korktu, çünkü kendini bu şekilde yere bırakacak olursa, kafasını yaralamaması bir mucize olurdu. Ve şimdi ne pahasına olursa olsun bilincini kaybetmemeliydi; en iyisi yataкта kalmaktı.

Ne var ki tekrar aynı gayreti harcıyarak soluk soluğa kalmış vaziyette önceki gibi uzandığında, bacacıklarını belki de daha beter biçimde birbirleriyle dalaşıyor görüp de bu keyfiliği sükûn ve düzene kavuşturmanın bir imkânını bulamayınca, yataкта kalmaya devam edemeyeceğini söyledi tekrar kendi kendine; en mantıklısı, yataktan kurtulmak için en küçük bir ümit bile varsa bunun için her fedakârlığı göze almaktı. Ama bu arada aynı zamanda, çaresizlik içinde bir karara varmaktansa, sakince ve olabildiğince sükûnetle düşünmenin daha iyi olduğunu kendine hatırlatmayı unutmuyordu. Böyle anlarda gözlerini olabildiğince keskince pencereye dikiyordu, fakat dar sokağın karşı tarafını bile örten sabah sisine bakmakla, maalesef pek fazla güven ve canlılık elde edemezdi insan. “Saat yedi oldu bile,” dedi kendi kendine, saat tekrar vururken, “saat yedi oldu bile ve hâlâ böyle bir sis var.” Kısa bir müddet hafif soluk alarak sakince yattı, sanki mutlak sessizliğin sahici ve doğal koşulları geri döndürmesini bekliyordu.

Sonra “Ama,” dedi ki kendi kendine, “saat yediyi çeyrek geçeyi vurmadan, mutlaka yatağı tamamen terk etmiş olmam gerekir. Ayrıca o vakte kadar ticarethaneden birisi beni sormaya gelecektir, zira ticarethane saat yediden önce açılır.” Bunun üzerine gövdesini salıncakta gibi sallayarak boyu boyunca ve topyekûn yataktan aşağı yuvarlamaya girişti. Yataktan aşağı bu şekilde düşürürse kendini, düşerken iyice kaldırmayı tasarladığı kafası muhtemelen yaralanmazdı. Sırtı sert görünüyordu; haliya düşünce orasına herhalde bir

şey olmazdı. Onu en fazla düşündüren, çıkması kaçınılmaz olan ve herhalde bütün kapıların arkasına şayet korku değilse endişe salacak olan gürültüydü. Yine de bu cüreti göstermek gerekiyordu.

Gregor daha yarı yarıya yataktan sarkmıştı ki, –yeni yöntemi, çabadan ziyade oyundu, sallana sallana ittirilmesi gerekiyordu sadece kendini– birilerinin yardımı gelmesi halinde her şeyin ne kadar kolay olacağı düştü aklına. İki kuvvetli kişi –babasını ve hizmetçi kızı düşünmüştü– kesinlikle yeterdi bu işe; kız sadece kollarını kemerli sırtının altına sokacak, onu böylece yataktan sıyırıp çekecek, yüküyle beraber yere eğilip sadece ivmelenen ağırlığı zemine oturana kadar dikkatle sabretmesi gerekecekti, o sırada da küçük bacakların bir anlam kazanması umulurdu. Peki, kapıların kilitli olduğunu tamamen bir kenara bıraksak bile, sahiden yardım çağırabilir miydi? Durumun bütün vahametine rağmen, bunu düşününce bir tebessümü bastıramadı.

Sallanmayı hızlandırdığında artık pek dengesini koruyamayacak noktaya gelmişti, çok geçmeden kesin bir karara varması gerekiyordu, çünkü beş dakika sonra yediyi çeyrek geçiyor olacaktı – derken evin kapısı çaldı. “Ticarethaneden birisi,” dedi kendi kendine ve handiyse donakaldı, o sırada bacacıklarıysa daha da aceleyle dans ediyordu. Bir an çıt çıkmadı. “Açmıyorlar,” dedi kendi kendine Gregor, manasız bir umuda tutulup kalmıştı. Fakat sonra tabii ki hizmetçi kız sert adımlarla kapıya gitti ve açtı. Ziyaretçinin ilk selâm sözünü duyması yetti Gregor’un, hemen kim olduğunu bildi – şefin ta kendisi. Gregor’un, en ufak bir ihmalin en büyük şüpheyi uyandırdığı bir şirkette hizmet etmeye mahkûm edilmiş olması nedendi? Çalışanların istisnasız hepsi mi ahlâksızdı, sadece sabahın bir iki saatini iş için değerlendiremediğinde vicdan azabından deliye dönüp neredeyse yataktan bile çıkamayacak hale gelen, sadakatle bağlı

tek bir insan bile yok muydu aralarında? Bir çırağı yollasalar kâfi gelmez miydi sahiden, –şayet bu soruşturmaca zarurıysa– şefin kendi mi gelmesi gerekirdi, böylece bu şüpheli vaziyetin teftişinin ancak şefin idrakine emanet edilebileceğinin masum ailenin tamamına gösterilmesi şart mıydı? Gregor, hakiki bir kararın sonucu olmaktan ziyade bu düşüncelerin onu sevk ettiği asabiyetin sonucu olarak, bütün gücüyle kendini yataktan aşağı savurdu. Gürültülü bir darbeydi fakat esaslı bir gümbürtü kopmadı. Halı düşüşü bir miktar yumuşatmıştı, sırt da Gregor’un zannettiğinden daha esnekti, dolayısıyla pek de dikkat çekmeyen boğuk bir ses çıktı. Yalnız kafasını yeterince dikkatli kaldıramamış ve vurmuştu; onu çevirdi, kızgınlık ve acıyla halıya sürüp ovaladı. “İçeride bir şey düştü,” dedi şef, sol taraftaki bitişik odadan. Gregor, bir defa da şefin başına bugün kendisine olana benzer bir şey gelemes mi diye tasavvur etti; böyle bir ihtimalin varlığını teslim etmek gerekirdi aslında. Fakat o sırada şef adeta bu soruya kaba bir cevap verircesine birkaç kararlı adım attı bitişik odada, deri çizmelerini gıcırdattı. Sağdaki bitişik odadan kız kardeşi, Gregor’u bilgilendirmek için fısıldadı: “Gregor, şef geldi.” “Biliyorum,” dedi Gregor kendi kendine, fakat sesini kız kardeşinin de duyabileceği kadar yükseltmeye cesaret edemedi.

Bu defa baba, “Gregor,” dedi soldaki bitişik odadan, “şef beyefendi geldi, niçin sabah treniyle gitmediğini öğrenmek istiyor. Ona ne dememiz gerektiğini bilmiyoruz. Ayrıca seninle şahsen konuşmayı da istiyor. Yani aç lütfen şu kapıyı. Odanın dağınıklığını mazur görecektir kadar insafı vardır.”

Şef, dostça bir edayla “Günaydın, Bay Samsa,” diye aradan seslendi. “O iyi değil,” dedi anne şefe, o sırada baba kapıda durmuş konuşmaya devam ediyordu, “Hiç iyi değil, inanın bana, şef beyefendi! Yoksa Gregor hiç trenini kaçırır mıydı? Oğlanın kafasında işten başka bir şey yok. Akşamları hiç di-

şarı çıkmamasına bozuluyorum neredeyse; sekiz gündür şehirdeydi, her akşamı evde geçirdi. Bizle beraber masada oturuyor, sessiz sessiz gazetesini okuyor veya tarifeleri inceliyor. Tahta oymayla uğraşması, bari biraz kafasını dağıtmasını sağlıyor. Mesela iki üç akşamda küçük bir el oyması ahşap çerçeve yapıverdi. Şaşırırsınız, nasıl da güzel; içeride odada asılı, Gregor kapıyı açınca görürsünüz onu. Bu arada buraya gelmenize çok sevindim şef beyefendi; biz kendi başımıza Gregor'a kapıyı açtıramazdık; öyle inatçı ki; sabah inkâr etmiş olsa bile durumunun hiç iyi olmadığı da besbelli.”

“Birazdan geliyorum,” dedi Gregor yavaşça, temkinli; konuşmaların tek kelimesini bile kaçırmamak için de yerinden kıpırdamadı. “Başka türlü bir izah tarzı ben de bulamıyorum muhterem hanımefendi,” dedi şef, “umarım ciddi bir şey değildir. Öte yandan şunu da söylemeliyim ki, biz işadamlarının, hafif bir rahatsızlığı çok defa ticari mülâhazalar icabı görmezden gelmemiz gerekir – ister maalesef deyin buna, ister bereket versin.” Sabırsız baba “Şef beyefendi şimdi yanına girebilir mi?” diye sorarak tekrar kapıya vurdu. “Hayır,” dedi Gregor. Soldaki odada sıkıntılı bir sessizlik oldu, sağdaki odada kız kardeşi hiçkırarak ağlamaya başladı.

Neden kız kardeşi ötekilerin yanına gitmiyordu ki? Herhalde yataktan yeni kalkmış, daha giyinmeye bile başlamamış olmalıydı. Hem niçin ağlıyordu? Gregor ayağa kalkmadı ve şefi içeri bırakmadı diye mi, işini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya diye mi, sonra müdür ebeveynini yine eski borçları nedeniyle sıkıştırmaya devam edecek diye mi? Bunlar, şimdilik, tamamen yersiz tasalardı. Gregor hâlâ buradaydı, ailesini terk etmeyi de düşündüğü yoktu. Şu anda halıda uzanmış yatıyordu işte, durumunu bilen hiç kimse de ondan cidden şefi içeri bırakmasını istemezdi. Fakat, sonradan mutlaka uygun bir açıklamanın bulunabileceği bu küçük nezaketsizlik sebebiyle, Gregor'u herhalde anında ko-

vamazlardı. Hem şimdi, ağlayıp bahanelerle üzerine giderek rahatsız etmek yerine adamı rahat bırakmak, çok daha akıllıca olurmuş gibi görünüyordu Gregor'a. Lakin ortadaki belirsizlik bunaltıyordu herhalde ötekileri ve bu da davranışlarını mazur gösterirdi. Bu defa şef, "Bay Samsa," diye seslendi sesini yükselterek, "ne oluyor? Odanıza kapanmış, barikat çekmişsiniz, evet-hayırdan başka bir cevap vermiyorsunuz, anne babanıza ağır ve lüzumsuz dertler çıkartıyorsunuz, bir de –sadece geçerken söylüyorum– işle ilgili yükümlülüklerinizi gerçekten görülmemiş bir biçimde ihmal ediyorsunuz. Burada ebeveyniniz ve müdürünüz namına konuşuyorum, sizden çok ciddi olarak derhal açık seçik bir açıklama yapmanızı rica ediyorum. Hayret ediyorum, hayret ediyorum. Sizi sakın, makul bir insan olarak tanıdığımı sanmıştım, şimdiyse birdenbire tuhaf kaprislerle birtakım gösterilere kalkıştığınızı görüyorum. Müdür bey gerçi bu sabah ihmallerinizi açıklayabilecek bazı ihtimallere dikkatimi çekti –kısa bir süre önce size emanet edilen tahsilatla ilgiliydi bu– fakat ben sahiden neredeyse şeref sözü vererek, bu açıklamanın geçerli olmayacağını söyledim. Şimdiyse sizin anlaşılmaz inadınızı görüyor ve size destek olmak için en ufak bir istek duyamıyorum. Üstelik konumunuz hiç de sağlam değil. Başlangıçta niyetim, size bütün bunları baş başa konuşarak söylemekti, fakat şimdi burada vaktimi boşuna harcamama yol açtuğunuza göre, neden ebeveyniniz de her şeyi öğrenmesin, doğrusu bilemiyorum. Son dönemde çalışmanız tamamıyla yetersizdi; gerçi müstesna işler yapmak için yılın en elverişli dönemi değil, bunu teslim ediyoruz; lakin yılın hiç iş yapılmayan bir dönemi, Bay Samsa, yoktur ve olamaz da."

"Fakat şef beyefendi," diye bağırdı Gregor, kendini kaybetmiş, heyecandan her şeyi unutmuştu, "hemen, derhal açıyorum kapıyı. Hafif bir rahatsızlık, bir baş dönmesi, ayağa kalkmama mani oldu. Hâlâ yatakta yatıyorum. Ama şim-

di tamamen dinçleştım yine. İşte yataktan kalkıyorum. Yalnız bir an sabredin! Zannettiğim kadar iyi değilim hâlâ. Ama yine de iyiyim. Nasıl da bir anda çarpıyor insanı! Daha dün akşamleyin gayet iyiydim, anne babam biliyorlar, en azından daha iyiydim fakat dün akşam da hafif bir önsezim vardı. Yüzüme bakılsa anlaşılırdı. Keşke işyerime bildirseymişim! Ama işte insan hep, evde kalması gerekmeden atlatacağımı düşünüyor hastalığı. Şef beyefendi! Anne babama acıyın! Bana şimdi yaptığınız bu suçlamalar için hiçbir sebep yok; şimdiye kadar bana kimse tek söz söylemedi bu konuda. Belki de son bağladığım sözleşmelerle ilgili yolladığım belgeleri okumadınız. Bu arada, sekiz trenine yetişip seyahate gideceğim yine de, birkaç saat dinlenmek kuvvetimi yerine getirdi. Burada hiç boşuna oyalanmayın şef beyefendi; birazdan ben de ticarethanede olurum, lütfen bunu bildirir ve müdür beye hürmetlerimi sunar mısınız?”

Gregor ne söylediğini pek bilemeden bütün bu lâfları savururken, yatakta yaptığı idmanların kazandırdığı alışkanlık sayesinde kolayca sandığa yanaşmış, ona yaslanarak doğrulmaya çalışıyordu. Sahiden açmak istiyordu kapıyı, sahiden onlara görünmek ve şefle konuşmak istiyordu; çıksın diye ısrar eden diğerlerinin, onun görünüşü karşısında ne diyeceklerini duymak için sabırsızlanıyordu. Korkarlarsa, artık Gregor’un bir sorumluluğu kalmayacaktı, rahat olabilirdi. Fakat her şeyi sükûnetle kabullenirlerse, o zaman kendisinin de telâşa kapılmasına hacet yoktu ve acele ederse gerçekten saat sekizde istasyonda olabilirdi.

Önce birkaç kere sandığın cilâlı yüzeyine çarpıp kaydı, fakat nihayet son bir itkiyle dimdik doğruldu; gövdesinin alt kısmındaki ağrılara, canını yaksa da aldırılmıyordu artık. Yakındaki bir sandalyenin arkalığına bıraktı kendini, kenarlarına bacacıklarıyla tutundu. Böylece kendine olan hâkimiyetini de kazanmıştı ve sustu, zira şimdi şefe kulak verebilirdi.

“Tek bir kelimesini anladınız mı?” diye soruyordu Şef ane babaya, “bizi salak yerine koymuyor ya?” Anne “Tanrı aşkına,” diye haykırdı ağlayarak, “belki de ağır hasta, biz de eziyet ediyoruz ona. Grete! Grete!” diye bağırdı sonra. Kız kardeşi öteki taraftan “Anne?” diye seslendi. Gregor’un odasının iki yanından sesleniyorlardı birbirlerine. “Derhal hekime gitmelisin. Gregor hasta. Çabucak hekime. Gregor’un demin dediklerini duydun mu?” “Bu bir hayvan sesiydi,” dedi Şef, annenin bağırması karşısında dikkat çekici derecede hafif bir sesle.

Baba “Anna! Anna!” diye bağırdı ön odadan mutfağa doğru ve ellerini çırptı, “hemen bir çilingir getir!” Anında iki kız hışırdayan etekleriyle ön odadan koşup –kız kardeşi nasıl da çabucak giyinivermişti?– evin kapısını açtılar. Kapının kapandığı işitilmedi; herhalde açık bırakmışlardı, büyük bir felâkete maruz kalan evlerde hep olduğu gibi.

Gregor epey sakinleşmişti ama. Gerçi sözleri artık anlaşılıyordu, oysa kendisine yeterince açık seçik gelmişti, öncesinden daha açık seçik – belki de kulak alıştığından. Yine de, hiç değilse durumunun pek iyi olmadığını düşünüyorlardı artık ve ona yardım etmeye hazırdılar. İlk talimatların veriliŐindeki itimat ve güven, ona iyi gelmişti. Kendini tekrar insan muhiti içine alınmış hissediyor, her ikisinden, hekimden ve çilingirden, tam ne olduğunu ayırt edemediği muazzam ve Őaşırtıcı başarılar bekliyordu. Yaklaşmakta olan tayin edici müzakerelerde olabildiğince berrak bir sese sahip olabilmek için, biraz öksürüp boğazını temizledi, mamafiş bunu iyice bastırarak yapmaya çalıştı, çünkü muhtemelen bu ses de insan öksürüğünden farklı gelirdi kulağa, buna dair bir hüküm vermek için artık kendine güvenemiyordu. Yan oda tamamen sessizleşmişti bu arada. Belki de anne baba Şefle birlikte masada oturmuş fısıldayarak konuşuyor, belki hepsi kapiya yanaşmış kulak kabartıyorlardı.